

DET KONGELIGE
LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENT

Deres ref

Vår ref

Dato

14/1674-

17.10.2014

Høring av ny forskrift om tilskot til avløsning ved sykdom og fødsel m.v.

Landbruks- og matdepartementet sender med dette forslag til ny forskrift om tilskot til avløsning ved sykdom og fødsel mv. ut på høring.

1. INNLEDNING

Av Prop. 106 S (2013-2014) *Jordbruksoppgjøret 2014* – endringer i statsbudsjettet m.m. fremgår at det skal gjennomføres en omfattende evaluering av ordningen med tilskudd til avløsning ved sykdom mv. Målet med evalueringen er forenkling for å oppnå mindre krevende forvaltning og mer forutsigbarhet for søkerne av tilskuddet. Hovedevalueringen forutsettes å være gjennomført innen jordbruksoppgjøret 2016.

På bakgrunn av ovennevnte vil ikke departementet på dette tidspunkt foreslå større materielle eller administrative endringer i dagens ordning. Det forskriftsutkastet som nå sendes på høring innebærer i det alt vesentlige en regelfesting av gjeldende bestemmelser om tilskudd til avløsning ved sykdom mv. Disse bestemmelsene er i dag gitt i forskrift 8. november 2006 nr. 1227. Denne forskriften omhandler også regler om tilskudd til avløsning ved ferie og fritid. Ettersom disse bestemmelsene foreslås innarbeidet i ny forskrift om produksjonstilskudd i jordbruket,¹ ser departementet det som naturlig å fastsette en egen forskrift om tilskudd til sykdomsavløsning mv.

At reglene for tilskudd til avløsning ved ferie og fritid foreslås inntatt i den nye produksjonstilskuddforskriften, medfører i seg selv behov for en rekke forskriftsendringer. Under

¹ Med bakgrunn i årets jordbruksoppgjør, har Landbruks- og matdepartementet foretatt en revisjon av forskrift 22. mars 2002 nr. 283 om produksjonstilskudd i jordbruket (produksjonstilskuddsforskriften). Forslag til ny produksjonstilskuddsforskrift ble sent på høring den 9. juli 2014.

arbeidet med å utforme disse har departementet imidlertid også sett behov for enkelte andre endringer som vil lette forvaltningen av ordningen og gjøre den mer målrettet. Videre ser departementet det som ønskelig å harmonisere de administrative bestemmelsene i forskriften med tilsvarende bestemmelser i forslaget til ny produksjonstilskuddforskrift, uten at dette påvirker det materielle innholdet i vesentlig grad.

Landbruks- og matdepartementet tar sikte på at forskriften skal tre i kraft 1. januar 2015.

Det bes om at høringsinnspill sendes Landbruks- og matdepartementet innen mandag **1. desember 2014**.

Høringsdokumentene er publisert på: www.regjeringen.no/nb/dep/lmd/dok/horinger.

2. GENERELLE VILKÅR FOR RETT TIL TILSKUDD

2.1 Gjeldende rett

Gjeldende forskrift § 6 fastsetter generelle vilkår for rett til tilskudd etter de ulike ordningene for sykdom, svangerskap/fødsel/adopsjon, sykt barn og dødsfall.

Det er kun foretak som driver med husdyrhold, helårs veksthusproduksjon, planteproduksjon eller honningproduksjon som kan ha rett til tilskudd til sykdomsavløsning mv., jf. bestemmelsens første ledd. Ved de to sistnevnte produksjonstypene kan det bare gis tilskudd i onnetiden, dvs. 15. april – 1. oktober.² Annet ledd fastslår at tilskudd kun gis for dokumenterte utgifter. I tillegg begrenses kretsen som kan utføre avløsningen til landbruksvikar, avløser som er ansatt av jordbrukeren (lønsutgifter) eller ansatt i avløserlag eller -ring.

Av bestemmelsens tredje ledd fremgår det at det bare kan gis ett tilskudd for én og samme periode. I Landbruksdirektoratets rundskriv 2014-10 om retningslinjer for behandling av tilskudd til avløsning ved sykdom mv. (heretter ”retningslinjene”) har dette blitt presisert til at begrensningen gjelder både pr. person, pr. foretak og pr. samdrift. Dersom en jordbruker blir sykmeldt og han eller hun er involvert i *to eller flere ulike foretak*, f.eks. melkeproduksjon i samdrift og i tillegg driver egen planteproduksjon, må man dermed velge hvilket av foretakene som skal søke om tilskuddet. I de tilfeller der to jordbrukere arbeider i *samme foretak* og flere er sykemeldt samtidig, kan det bare utbetales ett tilskudd til foretaket. I forvaltningspraksis har det imidlertid vært gitt dispensasjon i tilfeller der dette foretaket kan dokumentere at arbeidsinnsatsen til begge personene som avløses er nødvendig for den daglige driften.

Fjerde ledd oppstiller vilkår knyttet til den personen som skal avløses. Vedkommende må:

² Jf. Teknisk jordbruksavtale 2014-2015 kapittel 9.3.

- a) ha en næringsinntekt fra jordbruk/gartneri fra foretaket på minimum $\frac{1}{2} G^3$
- b) være sykmeldt mv. utover den delen han eller hun mottar arbeidsavklaringspenger eller uførepensjon for
- c) ta i mot mindre enn 75% arbeidsavklaringspenger eller uførepensjon
- d) være under 70 år

Hva som ligger i kravet til næringsinntekt er presisert nærmere i retningslinjene. For å kunne få tilskudd må jordbrukeren ha hatt en gjennomsnittlig næringsinntekt fra foretaket på minimum et halvt grunnbeløp i de to sist avsluttede ligningsårene (ved starten av året). Dette måles opp mot størrelsen på grunnbeløpet det siste av disse to årene. Kravet om at den som avløses må ha næringsinntekt fra foretaket innebærer at det kun er enkeltpersonforetak (ENK) og samdrifter i form av ansvarlige selskap (ANS) eller selskaper med delt ansvar (DA) som kan få tilskudd. Et jordbruksforetak som er organisert som aksjeselskap faller utenfor ordningen fordi det ikke føres næringsinntekt fra slike selskaper.

2.2 Departementets vurdering

Tilskudd til avløsning ved sykdom mv. er en refusjonsordning for medgåtte utgifter, og dokumentasjonskravet i § 6 annet ledd er således sentralt i ordningen.

I dag er det kun lønnsutgifter til egen ansatt avløser, utgifter til landbruksvikar eller til avløser ansatt i avløserlag eller -ring som kan danne grunnlag for tilskudd. Denne begrensningen må oppheves på tilsvarende måte som for tilskudd til avløsning ved ferie og fritid for å få en lik håndtering, jf. Prop. 106 S kapittel 7.11.1 og departementets høringsbrev av 9. juli 2014. En oppheving av dagens spesifikke oppstilling av hvem som kan levere tilskuddsberettigede avløsertjenester vil gjøre ordningen mer fleksibel ved at det åpnes opp for at disse kan kjøpes fra andre foretak enn avløserlag/-ring. Så lenge tjenesten knytter seg til jordbruksforetakets drift, blir det dermed opp til foretaket selv – på samme måte som om avløseren hadde vært ansatt i foretaket – å bestemme hva slags avløsertjenester man har bruk for. Dersom foretaket velger å lønne avløseren selv, må dette ordnes som et arbeidsgiver-/arbeidstakerforhold, og alle relevante typer kostnader knyttet til dette vil kunne refunderes.

I dagens § 6 fjerde ledd er det stilt en rekke krav til den aktuelle personen i foretaket som det kan søkes avløsertilskudd for. Av bokstav a fremgår det at vedkommende må ha en næringsinntekt på minimum $\frac{1}{2} G$. Etter departementets oppfatning er det uheldig at utformingen av dette kravet verken knytter inntekten til en konkret tidsperiode eller gir anvisning på beregningsmetoden for øvrig. I retningslinjene er vilkåret konkretisert til et krav om en gjennomsnittlig næringsinntekt fra jordbruk, gartneri mv. fra foretaket på minimum $\frac{1}{2} G$ i de to siste kjente ligningsårene pr. 1. januar i det året avløsningen utføres. Departementet foreslår at denne regelen inntas i selve forskriften, jf. høringsutkastet § 3 annet ledd.

Etter bokstav b er det et krav om at personen må være sykmeldt utover den delen som vedkommende mottar arbeidsavklaringspenger eller uførepensjon. Dette vilkåret er imidlertid

³ Folketrygdens grunnbeløp. Grunnbeløpet oppjusteres med virkning fra 1. mai hvert år. For 2014 er grunnbeløpet satt til kr 88 370.

dels feilaktig og dels unødvendig. Kravet om sykmelding kan for det første ikke være et generelt vilkår for å komme inn i ordningen. Dette fordi det bare er én av ordningene, avløsning ved sykdom, som knytter seg til sykdomstilfeller. For avløsertilskudd ved fødsel, sykt barn og ved dødsfall gjelder ikke vilkåret. Heller ikke når det gjelder tilskudd ved sykdom er det behov for å ha dette som et inngangsvilkår, all den tid sykmelding allerede er et vilkår for tilskuddet jf. gjeldende forskrift § 7 og høringsutkastet § 4. Her innebærer bestemmelsen dermed en unødvendig dobbeltregulering. Departementet foreslår på den bakgrunn å oppheve vilkåret.

Bokstav c) inneholder et vilkår om at personen det søkes tilskudd for må ta i mot mindre enn 75 % arbeidsavklaringspenger og/eller uførepensjon.⁴ Etter hva departementet erfarer er dette en regel som genererer mye saksutredning før kommunene kan vurdere om vilkåret er oppfylt.

Formålet med denne bestemmelsen har vært å avskjære avløsertilskudd i tilfeller der personen som har behov for avløsning uansett har liten restarbeidsevne. Departementet mener imidlertid at innretningen av dette vilkåret i liten grad reflekterer Stortingets målsetning om å få flere til å prøve seg i arbeid, dersom de har mulighet til det. De nye reglene for uføretrygd, som trer i kraft 1. januar 2015 er f.eks. nettopp innrettet for å gjøre det enklere å kombinere inntekt og uføretrygd. I dette perspektivet ser departementet det som lite ønskelig å beholde en regel som bidrar til å motvirke dette utgangspunktet, og som i tillegg er komplisert å forvalte. Hvis man i tillegg erkjenner at rekrutteringen til jordbruket i dag er dårligere enn ønsket, mener departementet det vil fremstå som paradoksalt å beholde et vilkår som har som formål å utelukke avløsning for personer som f.eks. kanskje senere ville kunnet komme tilbake til et yrkesaktivt liv på gården etter en periode på arbeidsavklaringspenger.

Etter bokstav d) er det et vilkår om at den det blir søkt tilskudd for må være under 70 år. Den nye pensjonsreformen har gitt den enkelte bedre mulighet til å kombinere arbeid og pensjon. Alderspensjonen kan i dag fritt kombineres med et yrkesaktivt liv, noe som gir sterke økonomiske insentiver til å stå i arbeid. Formålet med reformen er å stimulere folk til å utsette pensjoning. Allerede i 2008 vedtok man å gå bort fra den tilsvarende aldersbegrensningen på 70 år hva gjelder produksjonstilskuddsordningene. En konsekvens av å flytte reglene for avløsertilskudd ved ferie og fritid er dermed at noen tilsvarende aldersgrense ikke lenger vil gjelde for dette tilskuddet. Å opprettholde en aldersgrense på 70 år for sykdomsavløsning gir etter dette dårlig sammenheng i regelverket, og departementet foreslår på den bakgrunn å oppheve vilkåret.

⁴ Krav om 75 % ”uførepensjon” har i forvaltningen av ordningen vært tolket som 75 % uføregrad, dvs. et krav om at personen må ha en restarbeidsevne på minst 25 %.

3. AVLØSNING VED SVANGERSKAP, FØDSEL OG ADOPSJON

3.1 Gjeldende rett

Etter § 8 første ledd i gjeldende forskrift kan det gis tilskudd til avløsning når den som avløses er gravid og mottar svangerskapspengene etter folketrygdloven § 14-4. Svangerskapspengene utbetales når den gravide ikke kan utføre arbeid på grunn av svangerskapet. En periode med svangerskapspengene går ikke inn i foreldrepermisjonstiden.

Av bestemmelsens annet ledd første punktum fremgår det at det også kan gis tilskudd når den som avløses mottar foreldrepenger i forbindelse med fødsel eller adopsjon i medhold av folketrygdloven kapittel 14. Foretaket mottar tilskudd for samme periode som jordbrukeren mottar foreldrepenger for. I følge Landbruksdirektoratets retningslinjer reduseres tilskuddet forholdsmessig ut fra den prosentsetningen som mottakeren har avtalt for foreldrepengene fra NAV.

Etter retningslinjene likestilles engangsstønaden ved fødsel med foreldrepenger. Engangsstønaden utbetales til mor dersom hun ikke har opparbeidet seg rett til foreldrepenger. I disse tilfellene kan tilskudd gis i inntil 35 uker, like lenge som mor kan få foreldrepenger ved 100 % dagsats.

Etter § 8 annet ledd annet punktum kan det gis tilskudd til avløsning for far i inntil 14 sammenhengende dager innenfor perioden to uker før fødsel til tre uker etter at barnet har kommet hjem. Det er et vilkår at han bor sammen med moren til barnet og hun ikke mottar tilskudd for disse dagene. Disse 14 dagene har ingen sammenheng med foreldrepermisjonen fra NAV og beregnes alltid som 100 %.

3.2 Departementets vurdering

Departementet foreslår ingen endringer i någjeldende § 8 første ledd.

Annet ledd omhandler vilkårene for tilskudd ved mottak av foreldrepenger. Det er et vilkår at vedkommende det søkes tilskudd for, mottar foreldrepenger i medhold av folketrygdloven. Som referert under gjeldende rett har Landbruksdirektoratet i sin praksis likestilt engangsstønaden med foreldrepenger. Bakgrunnen for dette er at gjeldende § 8 tredje ledd henviser til vilkårene i § 14-4 til § 14-18 i folketrygdloven. Engangsstønaden etter folketrygdloven § 14-17 er dermed indirekte omfattet av forskriften. For å tydeliggjøre denne koblingen foreslår departementet at ”engangsstønaden” nevnes eksplisitt i ordlyden, jf. høringsutkastet § 5 annet ledd.

Når det gjelder avløsningsbehov i forbindelse med selve fødselen eller adopsjonen, har departementet foreslått en full harmonisering med bestemmelsene i arbeidsmiljøloven § 12-3 om rett til omsorgspermisjon. Dette innebærer i hovedsak at man i stedet for en konkret angivelse av tidsperioden for når avløsningen må finne sted, har benyttet begrepet ”i samband med” fødsel/adopsjon. I dette ligger det at avløsningen som utgangspunkt må ha funnet sted innenfor rammen av to uker før og to uker etter fødselen/adopsjonen. Dette er en liten innnevring i forhold til dagens bestemmelse, der perioden kan strekkes helt til tre uker etter

fødselen/adopsjonen. Samtidig medfører harmoniseringen med arbeidsmiljøloven at det også kan gis tilskudd ved avløsning i forbindelse med omsorgsovertakelse av fosterbarn.

4. BARNES SYKDOM

4.1 Gjeldende rett

Forskriften § 9 regulerer tilskudd ved barns sykdom eller behandling. Bestemmelsen fastslår at det kan gis tilskudd dersom man har barn under 16 år med kronisk sykdom. For øvrig kan det ytes tilskudd for å følge barn under 12 år eller funksjonshemmet barn under 16 år til behandling på sykehus, institusjon eller spesialist. I følge retningslinjene kan det også gis tilskudd i forbindelse med opplæring/kurs knyttet til barnets sykdom.

Tilskudd etter denne bestemmelsen kan ytes for inntil 20 dager per år per foreldre. Enslige forsørgere kan ytes tilskudd for inntil 40 dager per år.

4.2 Departementets vurdering

Bestemmelsen foreslås omstrukturert for å få frem det praktisk mest viktige først: Muligheten til å få tilskudd der den som har behov for avløsning må følge barn til legebehandling. For å harmonisere bestemmelsen med tilsvarende bestemmelser i arbeidsmiljøloven og folketrygdløven,⁵ foreslås ordlyden utvidet noe i forhold til gjeldende forskrift. Forslaget innebærer at det ikke lenger skal kreves at selve legebehandlingen må foregå på ”sjukehus, institusjon eller hos spesialist”, men at det i stedet presiseres at den må ha tilknytning til barnets sykdom eller skade.

Når det gjelder tilskuddsordningen ved kronisk sykdom hos barn, foreslås det også her en harmonisering med bestemmelsene i arbeidsmiljøloven der ordinære lønnsinntakere gis utvidede ”sykt barn-dager”. Etter forslaget utvides ordlyden derfor til også å inkludere avløsningsbehov som følge av langvarig sykdom og nedsatt funksjonsevne hos barnet. Samtidig rammes ordningen inn ved å stille vilkår om at sykdommen må lede til en *markert økning* av risikoen for at personen får fravær fra arbeid i foretaket. Dette gir en mer målrettet ordning som tar høyde for alle *særlige tilfeller* utover det som kan regnes som en normal sykdomshistorie for et barn.

Som et ledd i harmoniseringen med arbeidsmiljølovens bestemmelser foreslås det at tilskuddet ved kronisk sykdom mv. kan gis til og med det kalenderåret barnet fyller 18 år, i stedet for 16 år som i dag. Videre foreslås å regelfeste gjeldende praksis om å gi tilskudd i forbindelse med opplæring/ kurs knyttet til barnets sykdom. Bestemmelsen vil da tilsvare arbeidsmiljøloven § 12-9 tredje ledd siste punktum.

⁵ Jf. aml. § 12-9 første ledd bokstav b og ftrl. § 9-5 første ledd bokstav d.

5. UTMÅLING AV TILSKUDD

5.1 Gjeldende rett

Gjeldende forskrift § 11 gir regler for beregning av tilskudd. Her fremgår det at det skal gjøres fradrag for ytelser fra folketrygden, pensjon, godtgjørelse for tapt arbeidsfortjeneste og lønn. Dette skal i følge annet punktum imidlertid bare komme til fradrag når summen av disse ytelsene og foretakets dagsats utgjør mer enn den maksimale dagsatsen for ordningen.

5.2 Departementets vurdering

Forskrift om tilskot til avløysing og jordbruksavtalen kapittel 9.3 regulerer i realiteten ulike forhold knyttet til tilskuddet ved sykdomsavløsning mv. Det generelle utgangspunktet for tilskudd i medhold av jordbruksoppgjøret er at vilkårene for tilskudd i størst mulig grad skal være regulert i forskrift, mens utmålingsreglene skal fremgå av jordbruksavtalen. For å rendyrke dette skillet foreslår departementet å flytte utmålingsreglene i dagens forskrift til jordbruksavtalen. På denne måten får man samlet alle regler som gjelder selve tilskuddsutmålingen under samme kapittel. Flyttingen av utmålingsreglene er ikke ment å innebære noen materielle endringer. For å illustrere hvordan dette er tenkt gjennomført har departementet utarbeidet et utkast til endringer i jordbruksavtalen kapittel 9.3.

Flytting av utmålingsbestemmelsene fra forskrift til jordbruksavtale er gjort på følgende måte:

- Gjeldende § 6 tredje ledd om ett tilskudd pr. sykdomsperiode er flyttet til jordbruksavtalen kapittel 9.3 siste avsnitt. I samme avsnitt foreslås det å innarbeide retningslinjenes presisering om at begrensingen også gjelder slik at samme person bare kan gi grunnlag for tilskudd i én virksomhet.
- Gjeldende § 7 tredje ledd om gradert sats ved delvis sykmelding er inntatt i jordbruksavtalen kapittel 9.3 nest siste avsnitt. Samtidig foreslås det å innarbeide retningslinjenes bestemmelse om tilsvarende reduksjon av tilskudd ved gradert uttak av foreldrepenger.
- § 11 om utmåling av tilskudd er innarbeidet i jordbruksavtalen kapittel 9.3 tredje siste avsnitt. Regelen er samtidig tydeliggjort i forhold til dagens bestemmelse.

En innarbeiding av de foreslåtte endringene i jordbruksavtalen vil måtte gjøres i samsvar med fastlagte prosedyrer mellom jordbruksavtalepartene.

6. ADMINISTRATIVE OG ØKONOMISKE KONSEKVENSER

Som nevnt innledningsvis innebærer utkastet til ny forskrift i all hovedsak en videreføring av gjeldende rett. Dette vil i seg selv ikke medføre noen økonomiske eller administrative konsekvenser. For å styrke rettssikkerhetshensynet har departementet imidlertid på flere områder foreslått å regelfeste vilkår som i dag bare følger av forvaltningspraksis og omtale i Landbruksdirektoratets retningslinjer. Ved å presisere vilkårene i forskriften vil regelverket bli mer transparent og lettere å forholde seg til, både for søkerne og forvaltningen.

Samordningen av vilkårene for tilskudd til sykdomsavløsning mv. og de ”korresponderende” vilkårene i folketrygdloven og arbeidsmiljøloven er helt sentral i forvaltningen av tilskuddet. På enkelte områder har departementet derfor valgt å endre vilkårene, slik at ordlyden svarer bedre med formuleringene i disse lovene. Departementet legger til grunn at dette vil kunne lette forvaltningen av tilskuddsordningen ved at man kan se hen til hvordan et vilkår, eller et konkret tilfelle, er vurdert etter folketrygdloven og arbeidsmiljøloven.

I forslaget om å oppheve inngangsvilkårene i gjeldende § 6 fjerde ledd bokstav b t.o.m. d ligger det etter departementets oppfatning en betydelig forenkling. Samtidig innebærer forslaget at regelverket vil bli bedre tilpasset målene på andre samfunnsområder – f.eks. når det gjelder å legge til rette for at alderspensjonister og trygdede med uførepensjon/-trygd skal kunne utnytte sin arbeidsevne best mulig. Selv om dette formelt sett innebærer at flere grupper omfattes av ordningen, ser departementet dette som lite problematisk all den tid disse allerede mottar trygdeytelser som vil komme til fradrag i utmålingen av selve avløsertilskuddet.⁶ Det er derfor ikke grunn til å tro at en oppheving av disse vilkårene vil ha nevneverdige budsjettmessige konsekvenser.

7. MERKNADER TIL BESTEMMELSENE

Til § 1 Føremål

Bestemmelsen fastslår at formålet med tilskuddsordningen er å medvirke til å dekke kostnadene til avløsning ved sykdom, svangerskap, fødsel, adopsjon og dødsfall.

Til § 2 Forholdet til jordbruksoppgjøret

Bestemmelsen tydeliggjør forholdet mellom denne forskriften og jordbruksoppgjøret. Se nærmere omtale under kapittel 5.

Til § 3 Generelle vilkår

Bestemmelsen fastsetter generelle vilkår som må være oppfylt for å kunne omfattes av tilskuddsordningen. Kravene til jordbruksforetaket tilsvarer de som stilles i utkastet til ny produksjonstilskuddsforskrift § 2 (grunnvilkår). Det understrekes at vilkåret om ”vanleg jordbruksproduksjon” må være oppfylt for den produksjonen det søkes sykdomsavløsning for. Når det gjelder avgrensningen av personkretsen som kan gjennomføre tilskuddsberettiget avløsning, er denne foretatt på samme måte som i utkastet til ny produksjonstilskuddsforskrift § 6 annet ledd, og er en ren videreføring av gjeldende avløsertilskuddsforskrift § 3 annet ledd.

Etter annet ledd videreføres det et vilkår om minimum næringsinntekt fra jordbruk, gartneri mv. for den personen som trenger avløsning. Grunnlaget for beregningen av næringsinntekten er angitt som ”dei to siste avslutta likningsåra pr. 1. januar i det året avløysinga finn sted”. Denne beregningsmetoden følger i dag av Landbruksdirektoratets retningslinjer. Ved søknad i

⁶ Jf. kapittel 5.1.

2014 er det således f.eks. næringsinntekten i 2011 og 2012 som teller. Gjennomsnittlig inntekt for disse to årene skal sammenlignes med grunnbeløpet (G) fra siste avsluttede ligningsår. For 2014 vil det da være ligningsåret 2012.

Se nærmere omtale under kapittel 1.2.

Til § 4 Tilskot ved sykdom

Bestemmelsen er en ren videreføring av gjeldende § 7. Nåværende siste ledd er imidlertid en utmålingsregel om reduksjon av tilskuddssatsen ved gradert sykmelding, og foreslås derfor plassert sammen med tilsvarende regler i jordbruksavtalen kapittel 9.3, se omtale ovenfor i kapittel 5.2.

Til § 5 Tilskot ved svangerskap, fødsel, og adopsjon av barn under 15 år

Paragrafen tilsvarende § 8 i gjeldende forskrift. De endringene som er foreslått er nærmere omtalt under kapittel 3.2.

Når det gjelder begrepet ”før fødsel” i bestemmelsens tredje ledd, er dette i praksis forstått som ”før termin”, jf. f.eks. NAVs rundskriv ”§ 14-7 Beregning av foreldrepenger.”

Til § 6 Tilskot ved sykdom hos barn

Paragrafen er en videreføring av § 9 i dagens forskrift, men er ordlydsmessig knyttet nærmere til tilsvarende bestemmelser i arbeidsmiljøloven § 12-9 samt folketrygdloven § 9-6 og § 9-13. Se nærmere omtale under kapittel 4.2.

Annet ledd regulerer vilkår for tilskudd til avløsning der den som har behov for avløsning har barn med mer alvorlige lidelser. Når det gjelder hva som skal til før det foreligger ”ei markert auke av risikoen”, skal dette forstås på samme måte som tilsvarende begrep i arbeidsmiljøloven § 12-9 tredje ledd. Vilkåret er ment å skulle praktiseres likt. For øvrig skal begrepet ”kronisk sjuk” fortolkes som tilsvarende begrep i folketrygdloven § 9-6. Med dette menes for eksempel barn med betydelige hjertesykdommer, leddgikt, astma og alvorlige medfødte misdannelser.

Begrepet ”langvarig sjuk” er nytt i forhold til gjeldende bestemmelse. Også dette begrepet skal tolkes som tilsvarende begrep i arbeidsmiljøloven § 12-9 tredje ledd og folketrygdloven § 9-13. Uttrykket skal forstås som sykdom av minst ett års varighet. Det må også være tale om samme sykdomstilfelle. Det presiseres at alminnelig sykdom, selv om det f.eks. er flere barnesykdommer på rad, ikke anses som langvarig sykdom.

Når det gjelder ”nedsett funksjonsevne”, skal dette forstås som en tilstand av langvarig og alvorlig nedsettelse av funksjonsevnen på grunn av sykdom, skade eller medfødt misdannelse. Eksempler på dette vil være bevegelsehemming, utviklingshemming, revmatiske sykdommer og sammensatte funksjonsnedsettelser.

Til § 7 Tilskot ved dødsfall

Bestemmelsen er en videreføring av någjeldende § 10. Ordlyden i bestemmelsen er imidlertid justert uten at dette er ment å innebære noen materiell endring.

Til § 8 Søknad

Paragrafen er i all hovedsak en videreføring av § 12 i gjeldene forskrift.

Av første ledd fremgår det at det skal benyttes søknadsskjema fastsatt av Landbruksdirektoratet. Søknad om tilskudd må være levert innen tre måneder etter den siste dagen som ga rett til tilskudd, jf. annet ledd. Fristen må anses overholdt også hvis sendingen er levert til posten innen fristens utløp. Søknader innkommet etter dette tidspunktet skal avvises. Dette innebærer at forhold søker har uteglemt etter dette tidspunktet bare kan vurderes dersom fylkesmannen kommer til at det er grunnlag for dispensasjon fra søknadsfristen.

Etter tredje ledd kan krav på tilskudd ikke overdras eller pantsettes. Bestemmelsen tilsvarer någjeldende § 12 tredje ledd. Unntaket i nåværende fjerde ledd der det åpnes for at tilskuddet likevel kan utbetales til avløserlaget eller -ringen er ikke videreført, jf. Prop. 106 S kapittel 7.11.1.

Til § 9 Administrasjon, dispensasjon og klage

Bestemmelsen er likelydene med utkast til ny produksjonstilskuddsforskrift § 9 og tilsvarer i det vesentlige § 13 i gjeldende forskrift. Den eneste materielle endringen er at bemyndigelsen for Landbruksdirektoratet til å gi utfyllende bestemmelser til forskriften er fjernet. Det er i stedet inntatt en bestemmelse i første ledd første punktum der fremgår at Landbruksdirektoratet administrerer tilskuddene. Gjennom sitt forvaltningsansvar har direktoratet adgang til å tolke bestemmelsene i regelverket gjennom rundskriv etc.

Første ledd annet punktum fastslår at vedtak om tilskudd fattes av kommunen i første instans. Vedtak fattet av kommunen kan påklages til fylkesmannen. Der vedtaket er fattet av fylkesmannen i førsteinstans, kan dette påklages til Landbruksdirektoratet, jf. tredje ledd.

Med hjemmel i annet ledd kan fylkesmannen dispensere fra § 3 annet ledd, §§ 4 til 7 og § 8 annet ledd dersom det foreligger ”særlige tilfeller”. Dette utelukker naturligvis ikke at både Landbruksdirektoratet og departementet som overordnede instanser også kan treffe vedtak om dispensasjon. Vilåret ”særlige tilfeller” innebærer at det må foreligge spesifiserte, klare og relevante grunner som etter en nærmere konkret vurdering er av en slik karakter og har en slik tyngde, at de kan slå gjennom overfor de hensyn som ligger bak bestemmelsene. Dispensasjonsadgangen er ment som en sikkerhetsventil og skal kun anvendes i helt spesielle situasjoner. En dispensasjon kan ikke innvilges i strid med formålet med tilskuddsordningen.

Til § 10 Opplysningsplikt og kontroll

Bestemmelsen tilsvarer dagens § 14, men foreslås omformulert som en harmonisering med utkast til ny produksjonstilskuddsforskrift § 10.

Etter første ledd plikter alle søkere av tilskudd å gi de opplysninger som kommunen, fylkesmannen og Landbruksdirektoratet finner nødvendig i forbindelse med forvaltning av ordningen. I nødvendighetskriteriet ligger det at opplysningsplikten ikke er ubegrenset og at bare relevante opplysninger kan kreves. Typisk vil dette dreie seg om grunnlagsmateriale for å kunne fatte vedtak om tilskudd, samt dokumentasjon som muliggjør en effektiv kontroll av om tilskuddsutbetalingen er i overensstemmelse med forskriften.

Etter at søknaden er levert, både før og etter at tilskuddet er utbetalt, vil det normalt gå ut over partene selv om vedkommende ikke legger frem opplysninger/dokumentasjon som tilsier at han har krav på det han har søkt om. Det er et sikkert utgangspunkt i forvaltningsretten at en part som i en søknadssituasjon har hatt en oppfordring til å legge frem opplysninger, ikke senere kan få kjent vedtaket ugyldig på grunnlag av feil i faktum dersom denne feilen skyldes partens egen forsømmelse.

Med hjemmel i annet ledd første og annet punktum kan forvaltningen også kontrollere søkerens bokføring, korrespondanse og opptegetninger som vedkommer tilskuddene. Kontrollen kan gjennomføres ved stedlig kontroll, jf. annet ledd tredje punktum. Forvaltningen har også hjemmel til å ta med seg slike dokumenter for nærmere gransking. For å kunne kontrollere alle relevante forhold hos et foretak, kan det være nødvendig å ha adgang til alle ”eiendommer som foretaket benytter i driften”.

Til § 11 Avkorting ved regelverksbrudd

Paragrafen tilsvarende dagens § 15 tredje ledd, og fastslår at det kan avkortes ved brudd på annet regelverk for jordbruksvirksomhet. Det presiseres at så lenge forvaltningen har hjemmel til å avkorte, vil man også alltid ha hjemmel til å gjøre noe som er mindre byrdefullt, dvs. holde tilbake tilskudd inntil det regelverksstridige forholdet er rettet.

Bestemmelsen har som formål å påvirke foretaket til å legge om til en lovlig drift samt hindre at ulovlig virksomhet støttes, selv om regelverksbruddet ikke skjer på tilskuddmyndighetenes ansvarsområde. Bestemmelsen er viktig for å sikre at samfunnets fellesmidler forvaltes på en forsvarlig måte.

Det er kun overtredelse av regelverk som har tilknytning til produsentens utøvelse av jordbruksdrift som kan medføre avkorting i utbetalingen. Som hovedregel vil dette omfatte regelverk innenfor Landbruks- og matdepartementets myndighetsområde. Men også regler underlagt andre departementet vil kunne være relevant, typisk miljø- og forurensningsregelverk. Det avgjørende er at utøvelse av jordbruksdrift er det karakteristiske for regelverksbruddet. Slik unngår man at generelle regler som også gjelder for virksomheten, uforholdsmessig benyttes som grunnlag for avkorting.

Den alminnelige hovedregelen er likevel at brudd på sykdomsavløsningsforskriften skal møtes med reaksjoner hjemlet i denne forskriften, mens brudd på særlovgivning møtes med reaksjoner hjemlet i særlovgivningen. Det er ved grove og/eller gjentatte brudd på særlovgivningen at avkorting etter denne forskriften vil være mest aktuelt. Når det gjelder brudd på regelverk knyttet til jordbruksvirksomheten, vil det dessuten som oftest være mest naturlig å

benytte reaksjonshjemmelen i produksjonstilskuddsforskriften. Imidlertid vil det være nødvendig å ha en åpning for reaksjoner ved regelverksbrudd også i sykdomsavløsningsforskriften ut fra prinsipielle hensyn.

Til § 12 Avkorting ved feilopplysninger

Bestemmelsen tilsvarende dagens § 15 annet ledd, men foreslås omformulert som en harmonisering med utkast til ny produksjonstilskuddsforskrift § 12.

Ved feilopplysninger foreslås det å innføre en ”skal”-regel for å markere at forvaltningen alltid skal foreta en avkortingsvurdering. Dette innebærer at avkorting normalt skal finne sted. Avkorting forutsetter at mottaker uaktsomt eller forsettelig har gitt feil opplysninger, og at det er disse uriktige opplysningene som har eller kunne ha medført en urettmessig utbetaling av tilskudd. Ved simpel uaktsomhet *burde* mottaker ha forstått at opplysningene var uriktige, mens grov uaktsomhet krever at mottakeren *måtte ha forstått* at opplysningene var uriktige. Det kan bare konstateres forsett der mottakeren *har forstått* at opplysningene var uriktige.

Departementet ser det som et overordnet mål å sikre forsvarlig forvaltning av fellesskapets midler, og mener derfor det er rimelig at den som klanderverdig tilegner seg høyere tilskudd enn man er berettiget til, må regne med å kunne tape på dette. Formålet med bestemmelsen er å bidra til at tilskuddsmottakerne opptrer med tilstrekkelig aktsomhet. Tilskuddsmottakerne etter forskriften er selvstendig næringsdrivende, og det stilles derfor strenge krav til deres aktsomhet. Dette medfører at mottaker sjelden vil kunne være i *aktsom god tro* om feilutbetalinger, selv om det kan tenkes eksempler på dette. For eksempel kan beløpet avvike så lite fra det som er riktig at mottakeren ikke kan klandres for ikke å ha reagert.

Til § 13 Attendebetaling og renter mv.

Paragrafen innebærer i all hovedsak en videreføring av dagens § 15 første og fjerde ledd. Bestemmelsen er imidlertid omformulert for å harmonisere den med utkast til ny produksjonstilskuddsforskrift § 13.

Første ledd fastslår at tilbakebetalingsbeløp eller avkortingsbeløp kan kreves tilbakebetalt eller motregnes i senere tilskuddsutbetalinger. Der foretaket ikke oppfyller vilkårene for tilskudd skal forvaltningen kreve dette tilskuddet tilbake. Dersom feilutbetalingen er mottatt i aktsom god tro skal det fortsatt vurderes å kreve beløpet tilbake. Forvaltningen må da gjøre en nærmere vurdering av hensynene for og i mot å kreve tilbakebetaling, basert på læren om *conditio indebiti*.⁷ Tilbakebetalingskravet knytter seg således til det tilskuddet foretaket aldri skulle ha hatt, mens avkorting foretas i det tilskuddet foretaket ville fått beregnet dersom det hadde søkt korrekt.

⁷ Den alminnelige læren om retten til å kreve tilbakebetaling når betalingen har skjedd på bakgrunn av en villfarelse om betalingspliktens omfang eller eksistens. Tilbakesøkningsretten er slått fast gjennom rettspraksis og begrunnes i at det ikke er rimelig at en mottaker av betaling skal sitte igjen med en ubegrunnet berikelse. Hvorvidt tilbakebetaling kan kreves i det enkelte tilfellet, vil imidlertid avhenge av en helhetsvurdering av konkrete omstendigheter og hensynet til rimelighet.

Bestemmelsens annet ledd fastslår at det kan kreves renter tilsvarende forsinkelsesrente på det beløp som kreves tilbakebetalt. I dagens forskrift er det, til forskjell fra dagens produksjonstilskuddsforskrift, kun hjemmel til å kreve renter fra påkravstidspunktet. Dette skyldes en inkurie. Etter forslaget er renteperioden nå gradert etter foretakets skyldgrad.

Etter forslaget er det alminnelige utgangspunktet fortsatt at rentene først begynner å løpe fra påkravstidspunktet. Dersom det konstateres grov uaktsomhet eller forsett kan tilbakebetalingskravet imidlertid rentebelastes helt tilbake fra utbetalingstidspunktet og frem til kravet innfris. Selv om dette er formulert som en ”kan”-bestemmelse, er den klare hovedregelen at renteperioden *skal* settes fra utbetalingstidspunktet og frem til innfrielse av kravet. Dette er for å unngå at partene reelt sett skal kunne tjene på å ha fått disponere over urettmessig tilskudd i en periode.

Samtidig ser departementet at det ikke nødvendigvis er rimelig at parten belastes for en unødig lang saksbehandlingstid dersom dette skyldes forvaltningen selv. På den annen side er det heller ikke gitt at det er rimelig at parten skal ha en gevinst av å ha fått råde over et urettmessig utbetalt beløp i hele perioden frem til endelig vedtak i klagesak. Etter departementets vurdering kan det i slike tilfeller være rimelig å dele renteperioden slik at man krever forsinkelsesrenter i perioden fra utbetalingen skjedde til det ble truffet vedtak i første instans, mens man beregnet avsavnsrente (f.eks. lik ordinær innskuddsrente) i perioden fra vedtaket i første instans treffes og frem til betaling skjer.

Av tredje ledd fremgår det at krav fra offentlig myndighet som utspringer av regelverk for jordbruksvirksomhet, kan motregnes i tilskuddsutbetalinger til foretaket.

Til § 14. Iverksettning

Departementet tar sikte på at forskriften kan tre i kraft fra 1. januar 2015. Fra samme tid oppheves gjeldende forskrift om tilskot til avløyning.

Med hilsen

Viil Søyland (e.f.)
avdelingsdirektør

Siv Tanja V. Durteste
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

HØRINGSINSTANSENE:

Finansdepartementet

Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Klima- og miljødepartementet

Landbruksdirektoratet

Fylkesmennene

Kommunene

Norges Bondelag

Norges Birøkerlag

Norsk Bonde- og Småbrukarlag

Norsk Landbruksrådgiving

Norske Landbrukstenester